

N:o 55.

Ank. till Riksd. kansli den 28 april 1899, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående registrering af jemväl andra föreningar än sådana, som hafva ekonomisk verksamhet till sin uppgift.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 87, hvilken till lagutskottet hänskjutits, anför herr *Waldenström*:

»Genom lagen om registrerade föreningar den 28 juni 1895 hafva föreningar för ekonomisk verksamhet fått sina rättsförhållanden ordnade. Deremot befinna sig föreningar af annan art i samma osäkra ställning som förut. I vårt land finnas välgörenhetsföreningar, vetenskapliga föreningar, missionsföreningar och andra i mycket stort antal. Många af dem ega fastigheter och andra tillgångar, ofta till ganska högt belopp. Ensamt missionshusens antal lärer uppgå till omkring 1,500, säkerligen representerande ett kapitalvärde af tio millioner kronor. Naturligtvis motsvaras ock tillgångarna hos de flesta föreningar till ej obetydlig del af skulder. Detta allt gör, att de hafva fullt ut lika stort behof, som de ekonomiska föreningarna, af laglig befogenhet »att förvärfva rättigheter» samt »ikläda sig skyldigheter», äfvensom »att inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara», och det torde få betraktas såsom ett förbiseende, att denna befogenhet icke blifvit dem tillförsäkrad genom lagen om registrerade föreningar.

Till belysning af den närvarande ställningen i detta afseende

bifogar jag här ett högsta domstolens utslag den 12 maj 1898, hvarigenom en missionsförening förvägrats lagfart å en genom köp förvärfvad lägenhet.

På grund häraf tillåter jag mig föreslå, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t må låta utarbета samt för Riksdagen snarast möjligt framlägga förslag till sådan ändring i eller tillägg till Lag om registrerade föreningar den 28 juni 1895, att samma rättigheter, som enligt denna lag tillkommer föreningar för ekonomisk verksamhet, må tillförsäkras äfven föreningar af annan art.»

Uti en likaledes inom Andra Kammaren afgifven och till lagutskottet hänvisad motion, n:o 153, hemställer herr *O. G. Eklund* i Stockholm, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, enligt hvilka föreningar för filantropisk, ideel eller annan dermed jemförlig verksamhet må kunna, om de så önska, varda registrerade.

Till stöd för motionen anföres:

»Genom lag om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet af den 28 juni 1895 ha statsmagterna funnit lämpligt att göra den begränsning i det fria föreningsväsendet, att förening för ekonomisk verksamhet må registreras, innan den kan lagenligt bedriva sin verksamhet. Denna registreringsskyldighet är visserligen en inskränkning i föreningsväsendet, men den medför också stora fördelar för föreningarna sjelfva och deras medlemmar. En registrerad förening måste ega stadgar, som ur formel juridisk synpunkt äro korrekta, hvilket vid uppstående af förvecklingar af olika slag kan hafva ganska stor betydelse. Föreningens erkännande såsom juridisk person är odisputabel, och någon tvekan om hvem eller hvilka, som ega att föra talan för föreningen, kan ej ifrågakomma. Medlemmarnes rättsställning till föreningen och dennas till medlemmarne är i flera väsentliga afseenden bestämd.

Men det är blott föreningar för ekonomisk verksamhet, med syfte att åt medlemmarne anskaffa lifsmedel eller andra förnödenheter eller att afsätta alster af medlemmarnes verksamhet eller att bereda bostäder åt medlemmarne eller att på annat dermed jemförligt sätt främja medlemmarnes intressen, hvilka, enligt lagens § 1, kunna erhålla registrering och komma i åtnjutande af den klara juridiska position, som registreringen erbjuder.

Andra föreningar deremot, sådana för filantropisk, ideel eller annan

dermed jemförlig verksamhet, kunna icke erhålla registrering, för så vida de icke med sin verksamhet söka förknippa något ekonomiskt syfte, hvilket vid registrerings begärande skall framskjutas såsom det egentliga syftemålet, ehuru det faktiskt blott är tillkommet för att få registreringsrätt.

Enligt min uppfattning vore det ur många synpunkter önskligt, om äfven nyss omnämnda föreningar kunde, om de så önskade, blifva registrerade och derigenom undanröjda all tvekan om, huruvida de skolas anses vara juridiska personer och hvilka som skola föra deras talan.

Äfven föreningar med filantropiskt eller ideelt syfte kunna ha ganska stor ekonomisk verksamhet, fastän af hel annan art än den, som uppenbarligen afses i § 1 af lag om registrerade föreningar. De uppbära, om ej insatser, dock års- eller kvartalsavgifter af sina medlemmar, de behöfva samlingshus och bygga sådana åt sig, de kunna komma i affärsförbindelser, enär de för sin verksamhet behöfva olika slag af handtverkeriernas eller industriens alster; de utgifva tidningar och böcker m. m. Det finnes sådana föreningar, som omfatta hela landet och räkna sina medlemmar i flera tiotusental och ha många underafdelningar. De besitta fast egendom och röra sig med ganska stora penningssummor, till stor del uppburna i form af årsavgifter från medlemmarne. Jag tänker särskildt på nykterhets- och missionsföreningar. Men äfven andra lika omfattande föreningar finnas. Det måste ur samhällssynpunkt vara önskvärdt, att dessa föreningars tillvaro juridiskt erkännes. Då någon annan inskränkning i föreningsrätten än den, som lagen af den 28 juni 1895 innehåller, icke finnes, torde föreningar i allmänhet vara af svensk lag erkända såsom i viss mån juridiska personer med rätt att besitta fast egendom och kära och svara inför domstol. Men då dessa föreningar icke kunna varda registrerade, egna de ofta nog icke tillbörlig omsorg åt sina stadgars rent formelt juridiska innehåll, hvarigenom det ofta händer, att dessa stadgar, när de vid möjligen inträffade rättsärenden inför domstol behöfva företes, icke tydligt och klart ge vid handen, hvad en domstol i allra främsta rummet vill finna deri. På grund häraf uppstå förvecklingar och svårigheter, som icke ens en sekund skulle behöfva upptaga domstolens tid, om föreningen vore registrerad. Efter utfärdande af lagen angående föreningar för ekonomisk verksamhet ha för öfrigt olika uppfattningar gjort sig gällande vid olika domstolar i fråga om filantropiskt eller ideelt verkande förenings rätt att besitta fast egendom, kära och svara.

Genom sjukkasselagen den 30 oktober 1891 ha statsmagterna gifvit

rätt åt sjukkassor att vara registrerade. De registrerade kassorna erhålla dertill statsunderstöd. Den frivilliga registreringen är således icke främmande för svensk lagstiftning. I flere andra länder kunna eller skola äfven föreningar med filantropisk verksamhet registreras.

Registreringsrätten kan icke anses vara en inskränkning i föreningsväsendet. Men den skulle bereda äfven föreningar i allmänhet möjlighet att skaffa sig en oomtvistad juridisk tillvaro och få sina stadgar affattade enligt laga former, hvilket alldeles gifvet vore en stor fördel så väl för föreningen sjelf som för dess medlemmar, äfvensom för personer, som med föreningen hade affärsförbindelser. Dertill skulle registreringsrätten, som helt säkert komme att lifligt tagas i anspråk af föreningarna, bereda möjlighet till åstadkommande af en statistik öfver den i vår tid så omfattande föreningsverksamheten, i fall de registrerade föreningarna ålades skyldighet — om så kan anses lämpligt — att årligen lemna registreringsmyndigheten redogörelse för deras verksamhet.

De bestämmelser, enligt hvilka sådan registrering skulle kunna ega rum, torde i det närmaste kunna sammanfalla med lag om sjukkassor af den 30 oktober 1891.

Jag tillåter mig här att med ledning af nämnda lag göra ett utkast till sådana bestämmelser.

1 §. Föreningar för filantropisk, ideel eller annan dermed jemförlig verksamhet, hvilka ega minst 25 medlemmar, kunna, om de i enlighet med denna lag antagit stadgar och utsett styrelse, vara, på sätt här nedan sägs, registrerade.

2 §. Ansökan om registrering göres af föreningens styrelse å landet, hvartill i denna lag jemväl hänföres stad, lydande under landsrätt, hos Konungens befallningshafvande, i Stockholm hos öfverståhållarembetet samt i rikets öfriga städer hos magistraten.

Ansökan, hvilken må till registreringsmyndighet insändas i betaldt bref med allmänna posten, skall åtföljas af två till rättigheten styrkta exemplar af föreningens stadgar samt af protokoll vid det sammanträde, der stadgarna antagits och styrelsen blifvit utsedd.

3 §. Finner registreringsmyndigheten föreningens stadgar icke stå i strid med föreskrifterna i denna lag eller annan lag eller författning, varder föreningen hos myndigheten registrerad.

Kungörelse derom skall genom registreringsmyndighetens försorg införas i allmänna tidningarna samt tidning i orten, och skall det ena exemplaret af stadgarna, försedt med bevis om registreringen, jemte under-

rättelse om hvad enligt denna lag åligger registrerad förening, ofördröjligen med allmänna posten öfversändas till föreningens styrelse.

Vägras registrering, skall underrättelse om detta beslut och om skälen därför på enahanda sätt tillställas styrelsen.

4 §. Styrelsen för registrerad förening skall bestå af svenska undersåtar och utgöras af minst tre personer.

5 §. Registrerad förenings stadgar skola angifva:

a) föreningens benämning, så att den skiljer sig från andra föreningar;

b) ändamålet med föreningens verksamhet;

c) villkoren för inträde i och afgifterna till föreningen;

d) i hvilka fall medlem må uteslutas ur föreningen och påföljden deraf;

e) huru föreningens angelägenheter skola handhafvas, styrelsens ansvarighet, huru styrelsen skall utses och hvarest den skall hafva sitt säte;

f) huru ändring i föreningens stadgar må af medlemmarne beslutas; samt

g) huru och i hvilka fall föreningen må upplösas, och huru de medel skola användas, hvilka härvid kunna återstå, sedan föreningens förbindelser blifvit fullgjorda.

6 §. Vidtages ändring i registrerad förenings stadgar, skall sådan ofördröjligen hos registreringsmyndigheten anmälas.

Beslutad ändring eger icke giltighet, med mindre registreringsmyndigheten förklarar den icke stå i strid med denna lag eller annan lag eller författning.

Registreringsmyndighetens beslut i fråga, som i denna § afses, skall tillställas föreningens styrelse i enahanda ordning, som i § 3 är stadgad.

7 §. Registrerad förenings räkenskaper och styrelsens förvaltning skola årligen granskas af minst två å allmän sammankomst med föreningens medlemmar utsedde revisorer.

8 §. Det åligger styrelsen för registrerad förening att eu gång årligen, inom tid, som registreringsmyndigheten bestämmer, till myndigheten lemna uppgifter angående föreningens verksamhet föregående år, äfvensom att sända ett exemplar i tryck eller afskrift af senaste revisionsberättelsen samt uppgifva namn och adress å styrelsens ledamöter.

9 §. Registrerad förening kan förvärfva rättigheter och ikläda

sig skyldigheter samt inför domstol och annan myndighet söka, kära och svara.

Föreningen lyder under allmän underrätt i den ort, der styrelsen har sitt säte; och eger styrelsen att å dess vägnar tala och svara.

För föreningens förbindelser äro styrelsens ledamöter och föreningens medlemmar icke personligen ansvarige, derest de sig ej dertill särskildt utfäst.

Upplöses förening, må årsstämmning å dess borgenärer sökas.

10 §. Fullgöras icke, oaktadt derom erhållen påminnelse, de skyldigheter, hvilka enligt denna lag åligga registrerad förening, eger registreringsmyndigheten besluta, att föreningens egenskap af registrerad förening skall upphöra.

Underrättelse om detta beslut och om skälen därför skall med allmänna posten ofördröjligen afsändas till föreningens styrelse.

Sedan beslutet vunnit laga kraft eller, i händelse af besvär, blifvit fastställt, skall kungörelse om beslutet genom registreringsmyndighetens försorg införas i allmänna tidningarna och tidning i orten.

11 §. Beslut om upplösning af registrerad förening skall anmälas hos registreringsmyndigheten samt genom dess försorg kungöras i enahanda ordning, som i 10 § sägs.

I förhållande till tredje man eger dylikt beslut ej giltighet, förrän kungörelse egt rum.

12 §. Den, som är missnöjd med registreringsmyndighetens beslut i fråga, som i 3, 6 eller 10 §§ omförmäles, eger att vid talans förlust sist innan kl. 12 å sextionde dagen från beslutets dag deröfver anföra besvär hos Konungens befallningshafvande, om beslutet meddelats af magistrat, och hos Konungen mot öfverståthållareembetets eller Konungens befallningshafvandes beslut.

16 §. Registreringsafgift utgår med — — — — —.

I sistberörda motion har herr Styrländer instämt.

Utskottet finner förevarande motioners syfte förtjena beaktande. Med den stora utsträckning, föreningsväsendet erhållit i vårt land, blir det ett mer och mer känbart behof att erhålla laglig reglering af jemväl sådana föreningar, hvilka icke bedriva verksamhet af den beskaffenhet,

att de falla in under bestämmelserna i lagen angående registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet af den 28 juni 1895. Många föreningar för hufvudsakligen ideelt ändamål ega anseelig lös och fast egendom samt komma på mångahanda sätt i beröring med det ekonomiska lifvets förhållanden, och visa sig härvid ständiga olägenheter af bristen på lagbestämmelser angående deras rätt att ingå aftal eller uppträda såsom parter inför domstolar och andra myndigheter.

Särskildt på sista tiden hafva sådana olägenheter framträdt. Medan ännu föreningsväsendet så godt som fullständigt saknade rättslig reglering, torde man i allmänhet icke hafva ifrågasatt annat, än att förening, i hvilken personer sammanslutit sig för ett gemensamt förnufdigt syfte, utgjorde en juridisk person med den rättsliga kapacitet, som i brist på lagstadganden borde anses enligt sakens natur tillkomma den samma. Men efter det genom ofvanberörda lag af den 28 juni 1895 bestämmelser meddelats angående registrering af vissa ekonomiska föreningar och de med sådan åtgärd förbundna rättsverkningar, har såväl hos domstolarne som bland allmänheten tvekan gjort sig gällande, huruvida den omständigheten, att rättskapacitet uttryckligt tillerkänts de registrerade föreningarne, finge anses innebära, att andra föreningar vore derifrån uteslutna. Riktigheten af en dylik lagtolkning kan visserligen ifrågasättas, men den osäkerhet, som i allt fall förefinnes på detta område, synes utskottet vara af beskaffenhet att förtjena de lagstiftande myndigheternas beaktande.

Osäkerheten i fråga om föreningars rättsliga natur sträcker sig äfven till deras inre förhållanden. Utskottet vill i sådant hänseende erinra, hurusom spörsmålet, i hvilken form rättsgiltiga beslut i föreningars angelägenheter skola fattas, mången gång föranledt svårigheter, särskildt då fråga varit om afyttrande af förening tillhörig fastighet. Lagstiftningens ingripande jemväl på detta område torde sålunda kunna anses af behovet påkalladt.

Utan att för närvarande uttala sig om den närmare beskaffenheten af den ifrågasatta lagstiftningen, vill utskottet allenast betona önskvärdheten deraf, att, på samma gång reda och säkerhet åstadkommes inom föreningsväsendet, skälig hänsyn tages till bevarande af den frihet, som utgör en förutsättning för utvecklingens ostörda fortgång på detta område. En så genomgripande lagstiftning som den, hvilken införts i fråga om vissa slag af ekonomiska föreningar, torde sålunda knappast vara lämplig för föreningar i allmänhet.

I detta sammanhang torde förtjena nämnas, att ungefär enahanda behof af klarhet, säkerhet och reda i förekommande rättsförhållanden, hvilket i fråga om föreningar synes utskottet böra leda till lagstiftning i ämnet, jemväl kunna, åtminstone i viss mån, göra sig gällande för anstalter, stiftelser och andra dylika juridiska personer af mångskiftande beskaffenhet och stor ekonomisk betydelse.

Under åberopande af det anförda, hemställer utskottet alltså,

att Riksdagen, i anledning af förevarande motioner, ville hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t tacktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, hvarigenom den rättsliga ställning, hvilken kan pröfvas böra tillkomma annan förening än sådan, som har ekonomisk verksamhet till sin uppgift, måtte lämpligen regleras.

Stockholm den 28 april 1899.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.